

APRENDRE ART: SENSIBILITZAR CAP AL RESPECTE I LA VALORACIÓ DEL PATRIMONI HISTÒRIC DE LA CIUTAT D'INCA

Bartomeu Martínez Oliver
 Historiador de l'Art.
 Regidor d'Educació i Cultura d'Inca

Un art per a tots significa un art que arribi a tots
 Arrendola, G. "La ciudad posmoderna". Madrid 2002

Introducció

Les ciutats són el marc de les relacions i contactes entre els humans que ens permeten parlar d'un espai d'aprenentatge informal: el fet quotidià. Però també hem d'assenyalar un aprenentatge no formal a l'àmbit dels museus i espais culturals d'acord a diferents programes o projectes.

L'objectiu d'aquest article és investigar l'espai exterior que configura la ciutat d'Inca, una morfologia urbana de carrers, places, jardins i centres històrics amb un referent públic i cobert al trànsit humà.

Inkân, topònim de llengua àrab que significa "a peu de mont, al peu del coster" és una ciutat entesa com a obra d'art, tenint en compte la presència de nuclis de patrimoni històric des d'origen prehistòric fins a l'actualitat avantguardista del segle XXI. Aquesta manera d'ajudar a veure i comprendre els béns culturals d'Inca, té el seu origen en la lectura de les actes del Seminari titulat "Educar para valorar el patrimonio del siglo XX en la Ciudad" celebrat del 15 al 17 de setembre de 2000 a Gijón.

Referents teòrics per a la interpretació educativa de l'art a la ciutat d'Inca

L'aproximació a la comprensió d'Inca des de diferents perspectives que corresponen a autors que han estudiat diferents camps de la cultura s'ha de realitzar des de l'estètica fins a la sociologia, passant per la història, la geografia o la teoria de la comunicació.

La visió estètica

Félix de Azúa, en el llibre "La Invención de Caín" ens ofereix un text sobre la ciutat connotació del qual és la percepció d'aquesta com a *Selva*, proposant la idea suggeridora on les lleis de la ciutat són les de l'artifici, considerant-la com a obra d'art.

També una ciutat calculada, una metròpoli cartografiada que està en constant transformació

com és Inca: metàfora de la hibridació i mestissatge de cultures.

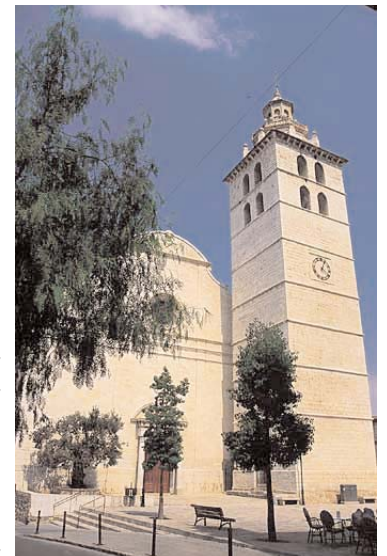
Inca s'entén així, com un espai on es condensen idees i significats, transformacions que concilien concepcions estètiques i planificacions urbanes com és ara la plaça Mallorca, l'antiga plaça des bestiar, coneguda popularment com la "plaça dels pins".

Finalment, Xavier Rubert de Ventós en el seu treball "La urbanització contra la urbanitat" ens proporciona una idea entre l'equilibri que exigeix l'espai i la identitat dels llocs. La ciutat és el lloc creat per veure en societat des d'un punt de vista topològic i no genealògic, principi democràtic pròpiament urbà.

La visió sociològica

Marc Augé planteja una visió sociològica des de l'antropologia, on l'espai és el lloc fonamental del seu anàlisi. Un lloc com Inca des d'aquesta visió teòrica, es defineix com un espai d'identitats individuals, on existeix la complicitat del silenci i de les persones. És una ciutat definida per una frontera geogràfica que marca un exterior i un interior com per exemple espais de consum com supermercats i gasolineres.

Les ciutats són la imatge de l'experiència col·lectiva humana. Per això hem de ser extremadament acurats amb les intervencions en els centres històrics que contenen edificis patrimonials d'alt valor cultural.

Sta Maria la Major

Inca: la ciutat com un gran contenidor

Esglésies, claustres, cellers, cases senyori-

als, parcs, jardins, carrers, mobiliari urbà ... aquests elements estan immersos en un entorn geogràfic, urbà, social i econòmic. És per això que entenem Inca com un gran contenidor d'edificis, persones, valors, costums, tradicions populars immersa en la pròpia denominació de Patrimoni Cultural.

En efecte, Inca conté les petjades de les cultures que han anat passant per ella, el Talaiot prehistòric de l'ermita, l'església-oratori del puig cristià de Santa Magdalena, del claustre barroc de Sant Domingo, avui convertit i rehabilitat com a seu d'activitats culturals. Aquests referents són un registre de la memòria de la història i del temps actual de la ciutat.

Convent de Sant Bartomeu

Inca: la ciutat com a símbol

Els símbols sempre ens permeten anar més enllà de les aparences i els aporta significats molt diversos. La metàfora que hem d'aconseguir transmetre és la d'un símbol poètic que possibilita entendre la ciutat d'Inca com un organisme viu, susceptible de ser interpretat pels inquers i inquieres. L'educació i els programes de formació són els principals responsables. Ara bé, aquestes estratègies educatives haurien de permetre:

- Configurar els símbols (Dijous Bo, Ciutat de la pell, etc.) més importants.
- Entendre els mitjans de comunicació com a productors d'imatge urbana.
- Estudiar la planificació del marketing urbà per difondre la seva imatge cultural, educativa, juvenil, de serveis, industrial, comercial, esportiva,...

A partir d'aquest retrat simbòlic d'Inca, però al

mateix temps real, es pretén conscienciar la importància de l'imaginari de la ciutat i el seu discurs social, implicant a tota la comunitat educativa en una reflexió sobre l'ús i coneixement del patrimoni històric. Hem de creure que tots aquests processos favorables al patrimoni cultural, únicament tenen sentit si existeix una identificació amb ell, és a dir, si es considera la història d'Inca part de la nostra identitat cultural i personal.

Així el que entenem com a nostre, el protegim i el millorem.

El programa educatiu Viure a les ciutats històriques

"Viure a les ciutats històriques, passat i present cap a un futur sostenible" és un programa educatiu creat i impulsat per la Fundació La Caixa, amb la col·laboració d'ajuntaments de diferents ciutats, dirigit a professors i alumnes de secundària.

Parteix de la idea de la ciutat com un sistema obert i dinàmic i, en aquest sentit entén el patrimoni com un recurs sostenible. Per tot això, un dels objectius més importants és fomentar una actitud de ciutadania activa, receptiva, participativa i dialogant davant els problemes de les ciutats històriques com Inca.

Pel que fa als continguts intrínsecs del programa, hem de parlar de l'adquisició de continguts conceptuals (Concebre el patrimoni com un recurs sostenible), continguts procedimentals (potenciar l'observació directa del patrimoni) i continguts actitudinals (adquisició d'una visió i posició crítica i potenciament d'activitats de valoració cap a la ciutat).

Conclusions

En aquest article s'ha tractat d'establir un reglament teòric amb interpretacions estètiques, sociològiques, artístiques, urbanes i d'educació visual, que han permès crear un marc per poder analitzar i interpretar aspectes de la ciutat d'Inca des d'una perspectiva teòrico-educativa.

Aquesta mirada pedagògica al patrimoni cultural d'Inca esdevé necessari per a tots els espais

Vista panoràmica de la claustre de Son Vivot

urbans de Balears com a conformadors d'identitat cultural. Precisament perquè la diferència caracteritza les persones, l'art és una font d'identitat i, amb les ciutats en què es troba immers.

Claustre de Santo Domingo

Bibliografia

Azúa, Félix de, *La invención de Caín*, Madrid, ed. Alfaguara, 1999.

Calaf Massachs, R., *Ver y comprender el arte del siglo XX*, Madrid, ed. Síntesis, 2000.

Colom Cañellas, A.J., "Postmodernidad y educación. Fundamentos y perspectivas" a *Educació i Cultura. Revista mallorquina de Pedagogia*, 1, Palma, UIB, pp. 7-17, 1997.

Eco, Umberto, *Tratado de semiótica general*, Barcelona, ed. Lumen, 1991.

Hernández Hernández, F.X., *Educación y cultura visual*, Barcelona, ed. Octoedro, 2000.

Torrance, E. P., *L'ensenyança creativa*, Madrid, Santillana, 1986.

Cursos de formació del CDL previstos 2004-05

<http://www.cdlbalears.com/html/formacio.html>

Presencials

✓ **Novembre 2004**

- Recursos per treballar l'educació intercultural a l'aula (Mans unides) - 14 h (1.5 crèdits).

✓ **Gener 2005**

- Les noves tecnologies de la cultura clàssica - 20 h (2 crèdits).

✓ **Febrer 2005**

- Formació vocal. La veu parlada - 20 h (2 crèdits).
- El món de les rondalles - 15 h (1.5 crèdits).

✓ **Març 2005**

- Tallers de llengua: un enfocament cap a la creativitat - 16 h (1.5 crèdits).
- L'arqueologia d'urgència: context, pràctica i problemàtica - 30 h (3 crèdits).

✓ **Abril 2005**

- Els conjunts històrics: pèrdua i conservació de la trama medieval de Palma. Cinc itineraris al seu entorn - 24 h (2.5 crèdits).

✓ **Maig 2005**

- Difusió didàctica del patrimoni arqueològic - 10 h (1 crèdit).

✓ **Setembre 2005**

- El joc com a recurs didàctic a l'aula de matemàtiques - 20 h (2 crèdits).

✓ **Octubre 2005**

- Introducció al paquet integrat Open Office - 20 h (2 crèdits).
- Introducció al patrimoni cultural: les fonts documentals com eina de recerca històrica. Els arxius. - 20 h (2 crèdits).

✓ **2005 (dates a concretar)**

- El nou currículum de filosofia: Sant Tomàs d'Aquino i JJ Rousseau - 20 h (2 crèdits).
- Com millorar l'actitud de l'alumnat - 24 h (2 crèdits).

✓ **Sense crèdits:**

- Tast de vins (previsiblement al desembre de 2004).
- Tast de formatges i sobrassada (previsiblement pel primer trimestre de 2005).